

Tudomásom szerint három család van (volt!) a Szilágyságban nemesi oklevél birtokában: a Mártonfiak, a Korbulyok és a Lengyelek.

A 20. század „világégései”, rendszerváltozásai nem kedveztek (mindig és hosszútávon!) a megmaradásnak, a jövő megteremtésének, a békés-alkotó munkának (őseink jellemzése is lehetne), és mindezek ellenére a négy helyszín - négy család valamelyest az ellenkezőjét is bizonyítja. Talán ezért érdemes tovább kutatni a múltat: tanulságokkal jár.

Joikits Attila
Szilágysomlyó

*****

Idézzük fel a régi dolgokat...

Szongott Kristóf a szokásokról

Részlet a Szamosújvár monográfiája IV. kötetéből (A magyarországi örmények ethnographiája), a Népszokás című fejezetből - 194. oldal és köv. - az eredeti írásmód megőrzésével

I. *A gyakorlatból kiment szokások: /.../*

13. **A tisztviselőség elment vásár- és ünnepnapokon templomba:** "A tanácsbeli tagok - nemzeti szokás szerint - mindnyájan együtt ültenek két padban ünnepnapokon - a templomban." (Vár. Lev. 1821 -1720 sz.). A hatvanas évek óta nem igen volt nálunk (Szamosújvár) ezen szép szokás gyakorlatban; azonban derék új polgármesterünk: Tódorfi Lukács kezdi ezen követésreméltó szokást újra életbe léptetni...

14. **Pálcza- és kardviselés.** "Ezután csak a tanácsosok, centumvirek és nemesek viselhetnek pálczát vagy kardot. A társulatok elnökei is viselhetnek privilegiumuk értelmében (szárésztá); de az elnökök nem viselhetnek; ellenben öreg emberek festetlen (nem festett) pálczát viselhetnek. A mi polgárainknak megtiltottuk a pálczahordást; így tiltjuk meg a más városokból ide jött mesterembereknek, legyenek azok akár magyarok, németek, vagy oláhok - kivéven ezek közül is a nemeseket. Ezeket határoztuk 1775. Febr. 15-ÉN Lászlóffi Bogdán, Verzár János." (Vár. Lev. Örmény prot. III. Köt. 248-250 lap).

15. Az "evángéliumos-könyv megcsókolásá"-ról és a "kereszt-vétel"-ről szóló divatlan szokásokról (L. Szamosújvár város monográfiája, I. Kötet, 232 lapján 22 pont alatt) más helyütt volt szó.

II. *Most is élő szokások:*

1. **Égő mécs a szoborkép előtt.** Igen szép vallásos szokást honosított meg Ábágár legelső keresztény örmény király (3 - 35 Kr.u.), ki a nem emberi kéz készítette Krisztus-képet, melyet az Üdvözítő látogatására Edessából Jeruzsálembe ment örmény küldöttségnek maga Jézus adott, a főváros (Edessa) kapujára helyeztette és elejébe égő mécszet tétetett. A király, kinek hittel teljes kérő levelére Jézus parancsára Tamás apostol választ írt (L. Chorenei Mózes, Nagy-Örményország története, eredeti örményből fordította Szongott Kristóf, 119 lap) példáját követte a nép. Még a kiköltözött örmények is hódoltak e szép szokásnak. Bár merre mentek, házaik homlokfalába fülkét építettek és abba szoborképet helyeztek. Szamosújvárt még most is van 34 fülkés ház, melyek közül sokban van szoborkép (Szt-Háromság, Sarlós Boldogasszony, Szűzmária a kis Jézussal...), 28 fülke pedig üres. A Szent Háromság napját megelőző szombatn délután 3 órakor (vecsernye kezdete) azon szoborképek eleibe tett mécsket gyújtották meg, melyek a Szent-Háromságot ábrázolták;

ellenben a Szűz-Mária ünnepeinek előestéjén a Máriát ábrázoló szoborképek előtt égtek a mécsesek estig. Utoljára az Ábrahám-féle háznál (Szamosújvár, Felső-víz-utca), láttam néhány évvel ezelőtt ilyen égő mécsset, mit néhai Ábrahám Antal volt városi hivatalnok helyezett a kép elébe - saját kezűleg.

2. **Égő szentelt gyertya.** Nem egy-két háznál égetnek minden szombat délután szentelt gyertyát (Gyertyaszentelő Boldogasszony, febr. 2.) a Szűz-Mária tiszteletére. Némely helyütt a gyertya (3 órától estig) az asztalon ég; más háznál a falon függő Szűz-Mária képe mellett két felől lévő tartókba teszik az égő gyertyákat.

3. **Barka-égetés.** Egy-egy háznál zivatarkor, szentelt barkát (virágvasárnap) vetnek a tűzbe, hogy Isten óvja meg a házat a mennyköcsapástól. Más helyütt ilyen alkalommal is csak szentelt gyertyát gyújtanak, vagy szentelt vízzel* (vízkereszt napja) hintik be a szobákat és a ház népe buzgó imában kéri az Urat, hogy a város határától, háza környékéről távoztasson el minden bajt.

4. **Az új ház beszentelése.** A háztulajdonos addig be nem költözik újon épült házába, míg a pap azt az egyház szertartása szerint be nem szentelte.

/.../

6. **Kék-ruha.** Nemcsak a nők, hanem még a férfiak is viselik a kék színű ruhát. Egyik fogadásból, másik szokásból ölt magára kék ruhát. A. azt fogadja, hogy egy évig minden szombaton, B. egy évig minden nap, C. egész életén át kék-ruhát visel...

/.../

9. **Új évre däláuzi-t és húsvétra kátá-t és pászkát** szoktunk csinálni. Minden örmény ház követi e szokást (L. a "Táplálkozás" című cikkelyt. (VIII)).

* Megtörtént Szamosújvárt a következő eset: Éjszaka zivatar támad; felkel ágyából a házi asszony, előveszi a szentelt vizet, megjelöli homlokát a szentkereszt jelével, behinti az egész szobát... és aztán újra lefekszik. Reggel ő ébred fel elébb és férje ágya felé tekint. "Mit csináltál férjem uram, hiszen arcod egészen tentás, aztán ágyneműd is csupa tinta." - "Látnád, hogy milyen vagy te, az ördög nem feketébb náladnál. Nézz csak a tükörbe!" De az asszony nem a tükörbe, hanem az almáriomra nézett, hol egymás mellett két egyenlő nagy üveg állott. Ő onnan azon éjjel a szentelt víz helyett a sötétben a tintás üveget vette kezébe.

*****

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület köszönetet mond az alábbi pályázatait támogatóinak:

- az Országgyűlés Emberi Jogi, Kisebbségi és Vallásügyi Bizottságának a szervezet működéséhez nyújtott 300 ezer Ft támogatásért,
- a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának a szervezet működéséhez nyújtott 100 ezer Ft támogatásért, a Dávid Csaba: Történetjátékok c. könyv kiadásához nyújtott 350 ezer Ft támogatásért, valamint az "Örménymagyarok, akik hatottak, alkottak, gyarapítottak, hogy a haza fényre derüljön és kincses legyen" c. konferencia megrendezéséhez nyújtott 100 ezer Ft támogatásért,
- a Budapest Főváros Közgyűlése Esélyegyenlőség Alapnak a budapesti kiállítások megrendezéséhez nyújtott 150 ezer Ft támogatásért.

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása köszönetet mond

pályázatai támogatásáért:

- a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának a Fővárosi Örmény Klub működéséhez nyújtott 50 ezer Ft támogatásért,
- a Fővárosi Közgyűlés Esélyegyenlőség Alapnak a társulási iroda és diszpécserközpont működéséhez nyújtott 300 ezer Ft támogatásáért.

Mindkét szervezetünk köszönetet mond kerületi és vidéki örmény kisebbségi önkormányzatainknak és magánszemélyeknek, akik működésünket, programjainkat támogatták.

Köszönetet mondunk mindazoknak, akik személyi jövedelemadójuk 1%-óval 2001-ben támogatták az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületet. Az így kapott 217.809 Ft-ot az örmény-magyarörmény kultúra terjesztése érdekében a magyarörmény és tágabb közösségünk számára kulturális rendezvények, kiállítások, könyvkiadások, konferenciaszervezés költségeire fordítottuk.

Valamennyi támogatóknak és minden kedves olvasónknak kívánunk kegyelemben teljes, békés, boldog karácsonyi ünnepeket, eredményes újesztendőt.

EÖGYKE - BÖKÖT - Szerkesztőség

*****

Kappadókia az ősi keresztény központ

A mai Törökország kellős közepén található egy hely, ahol a természet szeszélye és a mindenáron való túlélésért munkálkodó emberi akarat valami egészen varázslatosat hozott létre.

Kappadókiában, a végtelen és kietlen Anatóliához képest alig 100 kilométeres átmérőjű területen a sokmillió évvel ezelőtti vulkáni működés, majd az azt követő lassú erózió lélegzetelállító és változatos sziklaformációk sokaságát hozta létre. Ezek közül a legizgalmasabbak a legnagyobb számban *Zelve* falucska környékén találhatóak. A jellegtelen tájból egyszer csak egy kőrengetegbe jutunk, ahol sokszor hihetetlenül magas, szinte teljesen szabályosan hengeres alakú kőoszlopok merednek a magasba, sokszor 20-30 méteres magasságba is.

A népnyelv "tündéri kéményeknek" nevezte el őket, láthatjuk hatalmasra nőtt gombának is, meg másnak is, fantázia kérdése csak az egész. Az egykori vulkáni tevékenység miatt lávával, vulkáni hamuval borított területet a földrengések összetördelték, a folyók medreket vágtak maguknak, az esők, szelek, homokviharak pedig mívesre koptatták.

Ahol a felszíni kőzet nagyon kemény volt, ott alatta megőrződött az alsó, puhább anyag is, míg mellette elkopott. Így jöttek létre a kőtornyok, fejükön takaros kalappal és dacolnak annyi évezred óta az idővel. Néhol magányos kőhengert látunk, máshol egy kőkúp tetején csücsülnek a kalapos gombák, ismét másutt egymásnak támaszkodó "gombatenyészetek" jöttek létre, esetleg szinte túhegy tetején egyensúlyoz a kősapka...

A mellettük levő meredek hegyoldal még egybefüggő, de teljesen hasonló kőrétégződéseivel egyértelműen mutatják, hogy miből alakult ilyené a táj.

A kőtornyok között pedig mézédés szőlő kúszik a földön, a fák roskadoznak a sárgálló kajszibaracktól, ami a hőség és a szárazság miatt az aszalt gyümölcs leírhatatlanul finom édességével ajándékoz meg. Dehát hol is legyen máshol ilyen finom a kajszi, ha nem az őshazájában? Hiszen a nevét is a közeli Kayseri városról, Kappadókia ősi fővárosáról kapta... Ahol beszűkül a kiszáradt folyóvölgy, ott a szabadtéri múzeumban a sziklaalakzatok mellett